

- INFORÖST: Vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten arbetar för att alla barn, elever och vuxenstuderande oavsett funktionsförmåga ska nå målen för sin utbildning. I podden förklarar, fördjupar och diskuterar vi specialpedagogik och ger goda råd till dig som arbetar i eller har barn som går i förskolan och skolan.
- ERIKA: Varmt välkommen till podden Lika värde. Vi har lämnat vårt studio som finns på vårt Stockholmskontor och spelar in den här podden digitalt nu. Och det kan påverka ljudet en aning. Så det vill jag flagga för. Och under den här våren så kommer vi på Specialpedagogiska skolmyndigheten att i några avsnitt sätta särskilt fokus på det speciella lägesområde nu i och med coronapandemin, som ju påverkar skolan och undervisningen i ganska stor utsträckning. Och jag som leder det här samtalet heter Erika Bergman och jobbar som pressekreterare på Specialpedagogiska skolmyndigheten. Och i dag har jag med mig Helene Fägerblad, som jobbar som rådgivare hos oss och ger råd till skolor, ofta med fokus på elever som kan ha olika kognitiva svårigheter, kanske på grund av en NPF-diagnos. Idag kommer vi att prata om behovet av att följa upp och stämna av hur det går för elever i behov av stöd som går i gymnasieskolan och får sin undervisning på distans, eller kanske går i en grundskola som också har blivit tvungen att gå över till distansundervisning. Så jag vill säga välkommen till dig till det här samtalet, Helene.
- HELENE: Mm, tack.

ERIKA: Och jag tänker, nu har distansundervisningen för gymnasieskolan och också då kanske för några grundskolor pågått under några veckor. Vad får ni som rådgivare för signaler om hur det går för de elever som vår myndighet har ett särskilt fokus på då, elever som av olika anledningar har behov av anpassningar och stöd?

HELENE: Mm. Ja, det är lite olika. Vi får lite olika signaler och hör berättelser, både att det går bättre faktiskt för en del elever, men också att det är väldigt stora utmaningar för andra. Och jag tror kanske att man kan tänka att det beror lite på vilken omfattning av stöd man har behövt i skolan och hur det går, så att säga, att applicera det på distansundervisning. Vissa typer av stöd kanske, som extra anpassningar där man kanske har fått stöd med tydliggörande av strukturer och avgränsningar och såna saker, blir lättare. Men när man har haft stöd som har varit mer omfattande, man kanske har träffat en person, en speciallärare, eller man kanske har haft extra tid för repetition med en lärare eller att man kr till och med har haft en resursperson i vissa sammanhang, då blir det en väldigt tydlig skillnad. Och den är svårare på något sätt att göra likvärdig i distansundervisningen, även om man givetvis försöker. Och sen kan de också vara såna saker som teknik till exempel, om elever har synnedläggning och hörselnedsättning, som och ... där man har haft den typen av teknik som underlättare, som ju faktiskt är svårare att få till med distansundervisning eller fjärrundervisning.

ERIKA: Just det. Så det är det som ... alltså, där det kan vara svår att översätta det här till den här hemmamiljön? Det är där det blir extra stora utmaningar då?

HELENE: Ja. Och sen så ser det väldigt olika hur man ... vad man har för förutsättningar hemma. Det kan ju så att säga uppstå svårigheter att ha en plats hemma att studera på. En del elever tycker att det är väldigt skönt däremot, att man i stället slipper de här distraktionerna i skolan. Man får möjlighet att fokusera på skolarbetet. Och det hör vi att skolor berättar. Och just det här också att de ser att vissa elever deltar på lektioner mer ... man kallar det för att man är mer aktiv när det gäller kommunikation och såna saker, som man inte har varit i klassrummet. Så det är ju det som är positivt. Men sen tror jag att just de eleverna som har behov av mycket så här social interaktion och diskutera kanske både med lärare och klasskamrater, det blir ju inte samma spontana möjligheter. Även om det går att återkoppla med distansundervisning och fjärrundervisning, så blir det ju inte ändå på det här spontana sättet och att man kan bolla fram och tillbaka. Och där tror jag att vi ser också att elever med språksvårigheter, ja då kan det vara dels elever som så att säga är tvåspråkiga och som kanske är nyanlända, men också elever som har någon form språkstörning, hör vi att det blir svårare för. Det är svårare att applicera stöd för dem med distansundervisning.

ERIKA: Mm. Så då skulle du säga ... för det var faktiskt en av mina funderingar inför det här programmet, just om det har tillkommit elever som får svårare att klara undervisning på distans, som man kanske inte har sett på samma sätt tidigare när man har haft en klassrumssituation. Men hur ser det ut där, säger du?

HELENE: Ibland så tror man som lärare kanske att det är ... att man har gjort väldigt tydliga uppgifter och att undervisningen har gjort att eleverna har klarat sig. Men ibland så handlar det också om att man interagerar så mycket socialt och frågar kamrater och så, så att man klarar undervisningen mycket på grund av att man kommunicerar efter också på olika sätt. Och det går givetvis att göra det här, men det skapar tror jag en viss stress för vissa elever, att man inte kan göra det på det sättet som man är van vid. Och just de här rutinerna, vissa är ju mer beroende av att man har haft rutiner och strukturer som rullar på och ”så här brukar jag göra” och nu blir det så att säga nytt. Och då tror jag att det skapar stress åt vissa elever, som inte tidigare har syns.

ERIKA: Just det. Hur kan man då följa upp det här som du nu beskriver? Jag tänker dels hur det går för de elever som man vet redan innan hade behov och som man också då kanske har skapat anpassningar för, men även då de här grupperna som har kommit till. Hur kan man följa upp hur det går för dem i den här situationen där man ju inte heller kan träffas fysiskt?

HELENE: Mm. Ja, nu kan man ju faktiskt träffas fysiskt, som tur är. Det tycker jag är en väldigt bra förändring som skedde, just det här att man får ta elever till skolan, både när det gäller stöd, men också i form av examinationer och så vidare. Men just det där att följa upp ... och det beror ju lite på vad man har för situation. Har man få elever, det vill säga att man är en liten enhet, då kanske det räcker att man gör det med samtal, att man har så pass bra ... För det handlar ju om det här med relationen någonstans, att hur får man till den här

relationen ändå på de här sättet nu, som även distansundervisningen ändå ger förutsättningar för. Men har man ... man kan ju ha många klasser. Och då tänker jag att man behöver göra någon slags uppföljning kanske med någon enklare enkät. Och vi brukar ... När vi möter möter skolor annars, så brukar vi, tillsammans med skolan då, kartlägga. Alltså, man hjälper till att titta vilka områden. Och då brukar vi ... för att ha ett ramverk. Man kan givetvis ha ett annat ramverk. Men titta på det, ”hur ser det ut i den fysiska miljön? Fungerar den?” Och i det här fallet är ju den hemma. Och så den sociala miljön, ”hur fungerar det? Hur mår jag i mina relationer och i kommunikation med andra? Och hur fungerar det att sitta hemma i det här fallet?” Och så i det pedagogiska, ”hur fungerar det för mig att hantera uppgifter? Och får jag in de uppgifter som jag ska? Eller vad är det som inte fungerar? Och vad fungerar bra?” Eller så förutsättningarna också, som med tekniken i det här fallet, att man har någon form av tanke ändå, kring vad det är man behöver utvärdera. För att ... Så att man kan få in det och prata vidare med eleverna då, hur man ska lägga upp fortsättningsvis. För det kan se helt annorlunda ut då kanske, för en del elever. Och så behöver man tänka på vilka då som man ska ha undervisning för på skolan.

ERIKA:

Mm. För jag tänker, du ... För ni brukar ju, som rådgivare, ofta prata just om hur viktigt det är att fråga eleverna. Här beskriver du ett sätt att fråga elever, men att också göra det på ett ganska strukturerat sätt då, så att man får ett bra underlag?

HELENE: Ja, precis. För att en del elever ... Det vet ju alla lärare att en del elever är det väldigt lätt att prata med och de delar med sig på ett väldigt spontant sätt hur det fungerar och inte fungerar. Men alla gör inte det. Och jag tror precis som i skolan för övrigt, så är det vissa elever som har en tendens att glida iväg. Och jag tror att det kan vara den stora utmaningen här, att här blir det ännu svårare kanske att få tag på de eleverna. Och då gäller det verkligen att fråga rätt saker och kanske vara ganska konkret, för att kunna på något sätt dra i de trådarna där man får reda på någonting och ”hur ska vi då gå vidare med det här?” och inte släppa eleven i det läget. Och ta stöd här i de här kartläggningarna av elevhälsa då, speciallärare och specialpedagog, så att inte lärare sitter ensamma med det här i knät. Det tror jag är jätteviktigt. För att det kan vara väldigt krävande att känna att det är mitt ansvar bara att se till att den här eleven återkommer till undervisningen eller kunna ge den rätt stöd. Dels det här kollegiala då, att ... som vanligt tänker jag, att rektor har gett förutsättningar för att man tillsammans kan bolla de här frågorna, ”hur gör vi nu när elev... när det blir så här med eleverna och det har visat sig, till exempel, att de behöver stöd?” Och sen också kunna ta in elevhälsan i det arbetet.

ERIKA: Mm. För jag har också funderat på det där, just hur man som lärare får förutsättningar att jobba tillsammans när man upptäcker i såna fall ... ja, men vad eleverna kan behöva och hur man behöver utveckla. Och vad man också har för tillgång till elevhälsan. Har vi fått, tänker jag då, en återkoppling kring hur skolor löser det nu? Vet du det?

HELENE: Nej, men det som jag har följt lite och sett, det är att det har klivit fram skolor och berättat att det har fungerat väldigt bra för dem, just därför att de hade bra rutiner med elevhälsan. Så jag tror att det här också ... precis som det visar sig när det gäller IT över huvud taget, alltså ”vilka brister har vi i våra system?”, har visat sig för vissa skolor och huvudmän ... så är det likadant här. Alltså, att ”vilka brister har vi i vår samverkan med elevhälsan och våra rutiner och strukturer för att samverka på vår skola?”. Därför att har man haft bra rutiner tidigare, då ser man att det kuggar i här. Man har rutiner för hur man samverkar med varandra på olika sätt och också hur man då skapar handlingsplaner framåt. Men har man inte haft det blir det lätt att lärare lämnas ensamma med det här. Men då skulle jag vilja påpeka det ändå, att det går fortfarande att göra någonting åt det, att så att säga, att man skapar nya rutiner för det då, när man ser att ”nej, men vi hade inte det. Vi hade inga bra rutiner för snabb återkoppling med elevhälsan och att få stöd tidigt med de här frågorna.”

ERIKA: Mm. Nu vet vi ju också att en stor del av de verksamheter som då har den här situationen av distansundervisning, det är ju gymnasieskolor och vuxenutbildning. Och här är det också int... alltså, det är inte en obligatorisk skolform. Finns det någonting där som man behöver vara vaksam över? Är det en omständighet som gör det här jobbet med att fånga upp de här eleverna som börjar fada ut som du beskriver, svårare?

HELENE: Ja, alltså jag tänker mig att det här också är någonting som sker på samma sätt som det annars har gjort i

gymnasieskolan. Och då skulle jag vilja säga att det skiljer sig väldigt mycket på gymnasieskolor, hur man hanterar elever med stöd och behov. Men jag skulle nog vilja säga att det finns en risk på viss... I vissa skolor det har funnits tidigare, som vi har sett, att man lite för lättvindigt tänker sig att man ger ett stödbeho... eller så att säga att man ger ett förslag på stöd för eleven och om eleven så att säga inte tar emot det så tycker man att man har gjort tillräckligt. Och det är ju så, att gymnasieskolan är inte obligatorisk på det sättet som grundskolan, att man har inte samma ansvar. Men det är ändå så att det ganska ... just det här att eleven har rätt till sin utbildning och eleven har rätt till stöd, det är ju fortfarande en skrivning som är väldigt stark. Och jag tingsrätten det är jätteviktigt det här att man håller i det här, att man inte släpper eleverna. För det är precis det som händer annars. Och vi vet vad som händer med elever som inte får en fullständig gymnasieutbildning i dagens läge, det är en utsatt grupp. Skolan ... Det är en friskhetsfaktor att gå ut skolan och det blir svårare och svårare att komma vidare i samhället om man inte har en gymnasieutbildning. Så att jag tänker att det är jätteviktigt att man verkligen tänker på det, att man håller i och håller ut, som man brukar säga. Men också att man tar det ansvaret och kopplar på rektor och även på huvudmannanivå, om man känner att man behöver bättre rutin och strukturer för att se till att man kan ... ja, göra så mycket som möjligt för att eleverna får vara kvar i sin utbildning.

ERIKA:

Mm, just det. Vilka råd skulle du då vilja ge lärare som just nu ser att de ... ja, men om de tittar på sin grupp har elever som har det väldigt kämpigt i den här situationen med

distansundervisning? Du har ju varit inne på flera, men jag tänker om vi både sammanfattar och du kanske också vill lägga till fler. Vilka råd skulle du vilja skicka med?

HELENE:

Nej, men dels då att man faktiskt har underlag att man har följt upp, så att man har pratat med eleverna eller har någon liten enkät där man har faktiskt tagit reda på hur det ser ut. Och vissa saker kan man säkert korrigera direkt genom att man har pratat med eleverna ”men nu gör vi så här i stället”. Men också att man pratar ihop sig med kollegiet, hur ser det ut för deras ... i deras lektioner och deras undervisning? Och hur går vi nu vidare med det här? Och sen behöver man också tänka till gemensamt förmodligen, ”vilka elever ska vi ta till skolan? Och hur ska det se ut?” Och det behöver rektor ha någon slags övergripande ansvar för. Och det behöver man diskutera, för här är det viktigt, tänker jag, att vissa elever som har till exempel behov av stöd, det är inget problem för dem att skiljas ifrån gruppen så att säga och få stöd på det sättet, men för andra är det jättekänsligt. Så man behöver verkligen tänka till, så att det blir på ett bra sätt det här nu att eleverna ska komma till skolan och i någon form av rullande schema och hur det ska se ut. Det behöver man diskutera. Man behöver liksom ... det behöver vara genomtänkt och utifrån elevernas behov.

ERIKA:

Just det. Tack så jättemycket Helene, för att du kom och medverkade i podden och för de råd som du har delat med dig. Jag tror att de kommer nog landa i många lärares skolverklighet just nu. Och jag vill också säga till dig som har lyssnat, att på vår webbplats spsm.se, så har vi samlat information om undervisning och stöd till elever som just

nu då får sin utbildning på distans och där vi ger råd, både till skolchefer, lärare och även till vårdnadshavare och elever. Och har man fler frågor så är man också varmt välkommen att vända sig till vår frågetjänst *Fråga en rådgivare*. Och där finns kontaktuppgifterna på vår webbplats spsm.se. Och vill man fortsätta diskutera de här frågorna som vi har haft uppe i dag, i sociala medier, så vore det jätteroligt om man också gjorde det under hashtaggen #poddenlikavärde, så att vi kan följa de diskussionerna och kanske återkomma till frågor som ställs då i fler poddavsnitt. Tack så mycket.

HELENE: Mm, tack.

INFORÖST: Tack för att du lyssnat på Specialpedagogiska skolmyndighetens podd. Fler avsnitt kan du hitta på vår webbplats och där poddar finns. Om du vill veta mer om oss och vilket stöd vi erbjuder, gå in på vår webbplats SPSM.se. Följ oss även på Facebook, Twitter och Instagram.